

УДК: 355.02(497.11):
[327.51+327.39(4-672EU)

Прегледни рад

Политика националне безбедности
година VII
број 2/2016.
стр. 67-90.

Андреја Савић

*Факултет за безбедност и дипломатију, Универзитет
„Унион – Никола Тесла“*

Ненад Борђевић

*Факултет за безбедност и дипломатију, Универзитет
„Унион – Никола Тесла“*

ЕВРОАТЛАНТСКА ДИМЕНЗИЈА БЕЗБЕДНОСТИ СРБИЈЕ

Сажетак

У раду је обрађена евроатлантска димензија безбедности на примеру студије случаја Републике Србије. Осим уводног дела у коме је дат кратак осврт на трансформацију сектора безбедности после 2000. године, акценат је стављен на актуелно стање и домете безбедносне политике државе и националног система безбедности Србије према оба пола евроатлантских безбедносних интеграција (Европске уније и НАТО-а). У том контексту је разрађен однос Србије према европским безбедним интеграцијама, како у области заједничке спољне и безбедносне политике, тако и у области унутрашње безбедности Уније. Однос државе према Северноатлантској алијанси приказује значајне промене у последњих 15-так година, које се крећу у оквиру декларисане војне неутралности од 2007. године.

Кључне речи: *евроатлантске безбедносне интеграције, НАТО, ЕУ, стратегија националне безбедности, војна неутралност*

УВОД

Од 2000. године, након деценије потпуне изолације из међународне заједнице, у Републици Србији покренут је, у оквиру стратешког приближавања европским интеграцијама, процес свеобухватне реформе државе у целини, при чему је сектор безбедности, с обзиром на тешко наслеђе, био један од приоритета. У оквиру реконструкције система националне безбедности,¹⁾ уз уважавање позитивних искустава и безбедносне традиције Србије,²⁾ пошло се од актуелног положаја Републике Србије у међународном окружењу, утицаја спољних фактора на позицију земље у свету, као и новог вредносног система, чије најважније темеље треба да чине правна држава и демократске институције у свим областима друштвеног живота.

Један од првих задатака реформе био је нормализација односа са суседним земљама, Западом и међународним организацијама и повратак на светску политичку сцену. У прве резултате треба истаћи да је: тадашња СР Југославија обновила чланство у ОУН (1. XI 2000.) и Интерполу (24. IX 2001.); успостављена Мисија ОЕБС у СРЈ (11. I 2001.); на Самиту земаља Западног Балкана, одржаном у Хрватској (24. XI 2000, Загреб), ЕУ је позвала СРЈ да се придружи Процесу стабилизације и придруживања (ПСП); започет је процес нормализације односа са НАТО одлуком Савезне Владе (23. VI 2002.) према којој СРЈ треба да се придружи програму „Партнерство за мир” (*PfP*), а постигнут је и договор између НАТО и СРЈ да НАТО може користити југословенски ваздушни простор за потребе своје мисије у Босни и на Косову (20. XII 2002.) и основан је Технички комитет НАТО/СРЈ; Србија је почела да испуњава своје обавезе према Трибуналу у Хагу.³⁾

Влада Републике Србије покренула је почетком 2001. године иницијативу и процес темељне реорганизације Министарства унутрашњих послова Републике Србије којима

-
- 1) О теоријским аспектима институционалних облика организовања детаљније у: А. Савић, И. Машуловић, *Системи националне безбедности*, ФПМ Бар, 2010, стр. 35-40.
 - 2) А. Савић, М. Делић, М. Бајагић, *Безбедност света - од тајности до јавности*, Институт безбедности, Полицијска академија, ВШУП, Београд, 2002, стр. 518-543.
 - 3) Детаљније у: *Контекст анализа реформе сектора безбедности у Србији 1989-2009*, Београдски центар за безбедносну политику, Београд, 2011, стр. 18.

би се регулисало место и улога овог министарства у систему одбране и безбедности Србије. Један од најзначајнијих сегмената те реорганизације односио се на промене места и улоге Ресора државне безбедности (РДБ) МУП-а Републике Србије, који је, у складу са укупним демократским променама у Србији, морао да мења своју позицију и улогу у систему безбедности.⁴⁾

Половином 2002. усвојена су два закона: Закон о безбедносним службама СРЈ, који је регулисао делатност и контролу над радом цивилних и војних служби на савезном нивоу (Војне службе безбедности и Војне обавештајне службе при Генералштабу Војске СРЈ, као и Службе безбедности и Службе за истраживање и документацију при Министарству спољних послова СРЈ, док је Законом о безбедносно-информативној агенцији, дотадашњи Ресор ДБ МУП-а Србије претворен у Безбедносно-информативну агенцију (БИА), којим су се цивилни обавештајно-безбедносни послови, по први пут у савременој српској историји, издвојили из Министарства унутрашњих послова.⁵⁾

У периоду трајања Државне заједнице Србија и Црна Гора (2003-2006.) уведена је цивилна и демократска контрола оружаних снага,⁶⁾ пошто су Генералштаб и војне обавештајне службе стављени под јурисдикцију Министарства одбране. Такође, и ако Стратегија националне безбедности није постојала, усвојене су Стратегија одбране (2004.) и Бела књига одбране (2005.); усвајањем Закона о полицији 2005. године извршене су промене у организационој структури, што је омогућило деполитизацију и професионализацију српске полиције; усвајање нових закона (Закон о спречавању сукоба интереса, априла 2004; Закон о слободном приступу информацијама, новембра 2004; Закон о државној ревизорској институцији, крајем 2005; Закон о заштити конкуренције – „Антимонополски закон“, септембра 2005; Закон о омбудсману и Стратегија за борбу против корупције, децембра 2005.), што је омогућило оснивање независних тела за надзор.

4) Младен Бајагић, *Шпијунажа у XXI веку – Савремени обавештајно-безбедносни системи*, Book Marso, Београд, 2008, стр. 358-360.

5) *Контекст анализа реформе сектора безбедности у Србији 1989-2009*, Београдски центар за безбедносну политику, Београд, 2011, стр. 25.

6) Н. Born, I. Leigh, *Making Intelligence Accountable: Legal Standards and Best Practice for Oversight of Intelligence Agencies*, DCAF, University of Durham, Parliament of Norway, 2005, p. 22.

Након распада Државне заједнице Србије и Црне Горе,⁷⁾ Република Србија се суочила са потребом стварања нове политике националне безбедности, као дела процеса “транзиције” државе. Први предуслов за то био је усаглашавање кључних стратешких докумената којима би се поставила спољнополитичка оријентација државе и дефинисале мисије, задаци и одговорности актера сектора безбедности. Најзначајнији документ усвојен у Србији био је нови Устав (новембар 2006.),⁸⁾ али је процес усаглашавања новог Устава показао да не постоји национални консензус о спољнополитичкој оријентацији државе, што је и даље била једна од основних одредница контекста у којем се одвија реформа система безбедности у Србији. Одсуство консензуса о спољној и безбедносној политици државе видно је и у стратешким документима - Стратегији националне безбедности и Стратегији одбране, које је парламент Србије усвојио (октобра 2009.године).

Српски парламент је, чак и пре једностраног проглашења независности Косова (фебруара 2008.), усвојио 26. децембра 2007. године резолуцију у јавности познатој као Декларација о војној неутралности. У документу стоји да се Србија у будућности неће прикључити ниједном постојећем војном савезу. Документ је усвојен тачно годину дана после придруживања Србије програму „Партнерство за мир (ПЗМ).” Показало се да чланство у ПЗМ, иако се сматра улазницом за пуноправно чланство у НАТО, није имало озбиљније последице ни по безбедносну политику Србије, ни по процес реформи система националне безбедности, нарочито оружаних снага које су наставиле интензивну сарадњу.

Друштвено-политички контекст у периоду 2008-2012. карактерише позитивнији однос јавности према европским интеграцијама (ЕУ), док је однос државе према НАТО-у препуштен војном делу државног апарата власти и једном броју невладиних организација - промотера северноатлантске алијансе. То је резултирало да војска, без адекватне државне

7) Након референдума, маја 2006., на коме се Црна Гора изјаснила за државну независност, Народна скупштина Републике Србије је 5. јуна 2006. констатовала да је Србија наследница међународноправног субјективитета Државне заједнице Србије и Црне Горе. Тиме је Србија, после 88 година, поново стекла статус самосталне државе,

8) Октобра 2006. одржан је референдум на коме су се грађани Србије изјаснили за усвајање новог Устава, а Народна скупштина је, 8. новембра исте године, прогласила Устав Републике Србије.

стратегије, уз одсуство транспарентности и као аутономни центар моћи, води земљу у правцу НАТО-а.⁹⁾

После 2012. је задржан однос државе према НАТО-у, уз знатније јачање билатералне војне сарадње са Русијом. Тиме је створен маневарски простор да Србија, самопрокламованом политиком војне неутралности, у овом тренутку развија интензивне војне односе и са државама НАТО-а, али и са традиционалним савезником Руском федерацијом, што је нарочито било видљиво поводом „украјинске кризе“. У том правцу се може очекивати и будућа безбедносна политика Србије, која ће настојати да очува војну неутралност с једне, и приоритет уласку у Европску унију, тако да даље модификације сектора безбедности треба очекивати у овом контексту.

Садашња политичка опредељења Србије, која имају статус државних приоритета су, неспорно, проевропска, што утиче на политику безбедности. На том европском путу пажњу заслужују следећи кључни ставови политике националне безбедности: „дискурс о Косову“ као најосетљивије политичко-безбедносно питање, политиком актуелне политичке власти заобиђен је иницирањем преговора Београда и Приштине посредством Европске уније, али без формалног признања Косова; конструктивна регионална политика у којој је Београд један од гаранта „Дејтонско/Париског мировног споразума“, доприноси се стабилизацији регионалних односа, уз истовремену заштиту интереса Срба у региону; процесом отварања поглавља 23 (правосуђе и основна права) и 24 (правда, слобода и безбедност) крајем 2015. у оквиру придруживања Србије ЕУ, отворен је процес даљих реформских захвата у сектору безбедности; позитиван однос и примена синхронизованих мера са ЕУ поводом избегличке кризе 2015. и њених последица на правне тековине и функционисање Европске уније и др.

ОДНОС СРБИЈЕ ПРЕМА ЕВРОПСКИМ БЕЗБЕДНОСНИМ ИНТЕГРАЦИЈАМА (ЕУ)¹⁰⁾

Актуелни односи између ЕУ и Републике Србије у сектору безбедности, а нарочито актуелни процес отварања по-

9) Детаљније: Андреја Савић, „НАТО у Србији – Србија без НАТО-а“, у зборнику *Србија и НАТО – за и против*, АДБ, Београд, 2010, стр. 126-137.

10) Овај део је урађен према: Радни документ Европске комисије: Република Србија 2015. Извештај о напретку – Саопштење Комисије упућено Европском Парламенту, Савету, Европском економском и социјалном комитету и Комитету региона - Стратегија проширења ЕУ; доступно на www.seio.gov.rs/upload/d (24/01/2016).

главља 23 и 24, заснивају се на агенди придруживања која је последњих неколико година добијала на замаху. Европски савет је 2012. године одобрио Србији статус земље кандидата. Преговори о приступању су покренути у јануару 2014. године. Аналитички преглед правних тековина ЕУ (процес скрининга) је завршен у марту 2015. године. Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП) између Србије и ЕУ ступио је на снагу септембра 2013. године.

Србија је остала посвећена свом стратешком циљу, приступању ЕУ и наставила је да остварује резултате у спровођењу обавеза из ССП. Она спроводи амбициозан план политичких и економских реформи и успешно је завршила израду акционих планова који су неопходни за отварање преговарачких поглавља о владавини права. Србија је одиграла конструктивну улогу у региону. Остала је посвећена нормализацији односа са Косовом и постигла кључне споразуме са Косовом у оквиру тог процеса.¹¹⁾

У погледу способности преузимања обавеза које проистичу из чланства, Србија је наставила да усаглашава своје законодавство са правним тековинама ЕУ у свим областима. Устав тек треба ревидирати, не само због раскорака између уставних одредби и фактичког стања по питању Косова и Метохије, него и због усклађивања са препорукама Венецијанске комисије, посебно када је реч о улози Народне скупштине у именовану судија, контроли коју политичке партије имају над посланичким мандатима, независности кључних институција и заштити основних права, укључујући и заштиту података.

У погледу цивилне контроле институција система безбедности,¹²⁾ сматра се да је Народна скупштина наставила да врши своју надзорну улогу, а да надлежности канцеларије Заштитника грађана у овој области се морају боље разумети и бранити и да је потребно ојачати законодавни оквир. Скупштински Одбор за контролу служби безбедности редовно преиспитује активности и разматра извештаје Безбедносно-информативне агенције (БИА), Војне обавештајне службе (ВОА) и Генералног инспектора Министарства одбране. Дају се сугестије да је потребно радити на онемогућавању злоупотре

11) Исто.

12) Радојица Лaziћ, *Контрола служби безбедности у Србији*, Академија за националну безбедност, Службени гласник, Београд, 2014, стр. 11.

требе пресретања комуникација, као и да треба усвојити Закон о приступу досијеима државне безбедности. Измене Закона о БИА, којим се мењају садашњи прописи којима се безбедносним службама дају надлежности за кривичне поступке и употребу посебних мера, још увек није усвојен.

У оквиру поглавља 23 - *Правосуђе и основна права*, урађен је целовит документ, који одражава званичне процене и ставове Европске уније када је у питању Србија као кандидат за улазак у Унију. У даљем тексту, наводимо неке од најзначајнијих ставова, који одражавају актуелне оцене и процене о стању у овој области.

Према овом документу, остварен је напредак јер је достигнут изванредан ниво припремљености кад је реч о правним тековинама и европским стандардима у овој области. И ако је Србија 2013. године усвојила нову петогодишњу Националну стратегију реформе правосуђа (НСРП) и акциони план, сматра се да независност судија и тужилаца-утврђена Уставом и оквирним законодавством, још није достигнута јер Устав и закони и даље омогућају политички утицај.

У погледу борбе против *корупције*, остварен је изванредан ниво припремљености у спровођењу постојећег законодавства и усвајањем новог Закона о заштити узбуњивача. Независна *Агенција за борбу против корупције* Републике Србије је задужена за прикупљање и анализирање података и по потреби покретање управних истрага о подацима који се односе на имовину, сукобе интереса, финансирање политичких странака и изборних кампања, као средство за спречавање корупције. *Савет за борбу против корупције* анализира случајеве системске корупције и даје влади политичке савете.¹³⁾ Правни оквир за борбу против корупције у великој мери постоји. Још увек се разматрају измене Кривичног законика којима би се предвидело одрживо законско решење за делотворно гоњење за привредне преступе, али су капацитети за спровођење финансијских истрага и одузимање имовине у случајевима коруп-

13) Стратегија за борбу против корупције и акциони план за 2013-2018. се спроводе, али је спровођење неколико мера одложено. Међуминистарска група за координацију деловања, која је успостављена 2014. године, састала се само једном, те није остварила планирани утицај. У погледу примене закона, тужиоци, судије и полиција немају довољно средстава за борбу против корупције. Тужилаштво води кривичне истраге, али је сарадња са полицијом мала због недостатка заједничког приступа. Полиција и тужилаштво нису довољно проактивни, а не постоји безбедна и сигурна платформа за размену осетљивих информација између њих, што отежава истраге.

ције ограничени. Тамође, постоји велико кашњење са изменама Закона о Агенцији за борбу против корупције којима се јача њена улога као кључне институције у борби против корупције.

Међутим, процењује се да је корупција и даље широко распрострањена и да, до сада, није било правоснажних пресуда за случајеве корупције високог нивоа. И ако постоје закони о приступу информацијама, није обезбеђено поступање у складу са решењима Повереника за информације од јавног значаја и заштиту података о личности, нити повереник има могућност да прати исходе. Цурење информација у медије о истрагама које су у току, уз непоштовање претпоставке невиности су разлози за озбиљну забринутост.

Србија је ратификовала све главне међународне инструменте за борбу против корупције и уговорна је страна у Конвенцији УН против корупције, али не инкриминише незаконито богаћење. Потписала је и ратификовала конвенције Савета Европе против корупције. Поступци за истрагу случајева корупције, посебно оних који се односе на корупцију високог нивоа, често дуго трају услед недостатка капацитета и услед неодговарајућег правног оквира за финансијске истраге и повраћај имовине.

Постоји изванредан ниво припремљености у погледу борбе против *организованог криминала*, пре свега у реорганизацији Министарства унутрашњих послова¹⁴⁾ и у повећању капацитета за контролу границе. Међутим, уочавају се одређене слабости, као што су: број правоснажних пресуда је и даље мали; настојања да се истраже шире мреже криминала и да се

14) Србија има 33.387 полицијациа или 464 на 100.000 становника. Доношењем измена и допуна Закона о полицији јануара 2016. заокружене су активности на елиминисању уочених недостатака претходног закона из 2005. године. У октобру 2014. године, Министарство унутрашњих послова је започело са реформисањем сектора за људске ресурсе како би формирало једну централизовану службу. Нису постојали јасни критеријуми за запошљавање, унапређење, развој каријере и вредновање рада запослених у полицији, односно зависе од политички мотивисаних одлука, па је интенција у смањењу политичког утицаја на рад полиције. Командне структуре су сложене и постоје преклапања дужности. Министарство унутрашњих послова тренутно има три центра за обуку који ће бити интегрисани у нови сектор за људске ресурсе. Постоје специјалне јединице за борбу против тероризма, трговине људима, за синтетичке дроге, високотехнолошки криминал и финансијске истраге. Свим овим јединицама је потребно више особља и стручних обука. Општи ниво опреме се разликује унутар министарства. Не постоји независан и транспарентан надзор над радом полиције. Сектор за унутрашњу контролу полиције није независан нити у могућности да предузима посебне истражне радње без укључивања обавештајних агенција. Постоји недостатак средстава, законских овлашћења и опште политичке подршке од Владе, Народне скупштине и руководства полиције.

процесуирају случајеви *прања новца* се морају повећати; финансијске истраге и концепт полицијског рада утемељеног на обавештајном раду се недовољно користе; замрзавање имовине из предострожности се ретко примењује, а ниво трајно одузете имовине је низак; и не постоји независан и транспарентан надзор над радом полиције.

Србија је успоставила добру међународну и регионалну сарадњу у области *дрогое*, али у многим случајевима нису постојала озбиљна настојања да се истраже шире мреже криминала. Ово се односи и на случајеве *прања новца*, због чега је неопходно да све релевантне институције, укључујући и банке, делотворно спроводе законодавство у области *прања новца*. Кривичне истраге су често суженог обима, а привредна друштва или организације су ретко под истрагом. Не постоји политика систематског вођења озбиљних финансијских истрага. Концепт *финансијске истраге* је обично ограничен на заплену и одузимање имовине стечене криминалном делатношћу појединаца. Србија још увек није у позицији да води сложене финансијске истраге заједно са кривичним истрагама. Замрзавање имовине из предострожности се ретко примењује у раној фази истраге, тако да имовина често нестане, што доводи до лоших резултата у одузимању имовине стечене кривичним делима на основу правноснажних пресуда. Санкције које примењују судије немају у довољној мери одвраћајући ефекат, а често долази до цурења информација у медије, што нарушава тајност истраге.¹⁵⁾ Када је реч о *трговини људима*, потребан је свеобухватан, мултидисциплинаран приступ који је усмерен на жртве. Капацитети за деловање у области борбе против *прања новца* су слаби. Кашњења у фази финансијске истраге повећавају ризик да имовина буде изнесена из земље.¹⁶⁾ У борби против *тероризма*, Србија је изменила Кривични законик како би инкриминисала организовање учешћа и учешће у рату или ору-

15) Међународна сарадња је добро успостављена. Јединици за заштиту сведока у министарству недостаје одговарајуће особље, опрема и просторије. Ниво сарадње између српске Јединице за заштиту сведока и тужилаштва мора да се унапреди. У погледу статистичких података о кривичним делима, постоји база података ДНК профила учинилаца кривичних дела, као и капацитети за профилисање.

16) Србија има националне стратегије за борбу против *прања новца*, финансијске истраге и финансирање тероризма, али је потребно установљавање стратешког приказа ситуације у области организованог криминала, инспирисан методологијом ЕТЈ 80СТЛ (процена опасности од извршења тешких кривичних дела и организованог криминала). Такође, потребно је усвајање стратегије о високотехнолошком криминалу и трговини људима.

жаном сукобу у странеј држави. Основана је Координациона група за борбу против тероризма и спречавање радикализације и екстремизма. Србија такође активно учествује у међународној и регионалној полицијској и правосудној сарадњи.

У оквиру поглавља 24 - *Правда, слобода и безбедност*, према овом документу, постоји извештан ниво припремљености у Србији за спровођење правних тековина ЕУ у области правде, слободе и безбедности. Министарство унутрашњих послова руководи радом Преговарачке подгрупе за ово поглавље и израдом Акционог плана који је неопходан за отварање преговора (успешно је завршен у септембру 2015. године). Извештан напредак је постигнут, нарочито у областима као што су *борба против тероризма и дрога*.

Србија се налази на транзитној рути када су у питању мешовите *миграције* лица којима је потребна заштита и економских миграната, а која иде преко Турске и Грчке ка северној Европи. С обзиром на свој географски положај на спољним границама ЕУ, Србија се суочава са све већим мешовитим миграционим токовима. Управљање тим токовима, као и обезбеђење надзора граничних прелаза, представља велики изазов за државне органе Републике Србије. У свом реаговању на кризу, Србија је уложила значајан напор да држављанима трећих земаља буду обезбеђени склониште и хуманитарна помоћ уз подршку ЕУ и међународну подршку,¹⁷⁾ али је потребно усаглашавање прописа у области регуларних миграција са правним тековинама ЕУ.

У погледу спровођења *безвизног режима* са ЕУ, Србија је наставила да предузима мере за решавање феномена неоснованих захтева за азил које држављани Србије подносе у државама чланицама ЕУ и земљама Шенгена.¹⁸⁾ Србија је ин-

17) Отворен је прихватни центар у Прешеву као и центри за помоћ избеглицима на другим местима, у близини граница са Бившом Југословенском Републиком Македонијом, Мађарском и Хрватском. У јуну је образована Радна група за решавање проблема мешовитих миграционих токова са циљем израде процене потреба. Спровођење споразума о реадмисији са ЕУ за резултат је у 2014. години имало враћање 6.962 лица у Србију (у поређењу са 6.239 лица у току 2013. године).

18) Велики број неоснованих захтева за азил које подносе држављани Србије у државама чланицама ЕУ и земљама Шенгена и даље представља проблем пошто је укупан удео захтева држављана Србије у пет најчешћих циљних држава у току 2014. године био близу 44% (око 18.847 од укупно 42.840 захтева). Србија и даље сарађује на предузимању мера у циљу смањења броја неоснованих захтева за азил, делом кроз оперативну сарадњу са државама чланицама и кампањама за подизање свести. Појачане су опера-

тензивирала регионалну сарадњу у управљању границом, али су ти напори под сенком изузетно оштрог повећања прилива држављања трећих земаља који пролазе кроз регион.¹⁹⁾ У погледу правосудне сарадње у кривичним стварима, Србија још увек није закључила споразум о сарадњи са Европским судом (Eurojust) због застоја у новелирању свог правног оквира за заштиту података о личности. Када је реч о правосудној сарадњи у грађанским стварима, Србија још увек није приступила Хашкој конвенцији о заштити деце из 1996. године.

На плану борбе против *организованог криминала* додатно су унапређени капацитети за оперативну сарадњу на билатералном и регионалном нивоу. Полиција има приступ базама података *Интерпола* о траженим лицима, украденим моторним возилима, документима и уметничким делима. Сарадња са *Европол*ом је интензивирана, али официр за везу у Хагу још увек није постављен. У априлу 2015. су окончани преговори о сарадњи са Европском полицијском академијом (*Cepol*), а модалитет сарадње је у припреми. Три специјализоване јединице, и то за кривичну анализу; тероризам и екстремизам; и за превенцију, зависност и сузбијање дрога, потребно је адекватно кадровски попунити, обучити и опремити. Такође, потребни су додатни напори за реформисање организације полиције. Ниво међуинституционалне сарадње, протока и размене информација између служби за спровођење закона треба додатно унапредити.²⁰⁾

тивне контроле туристичких агенција и превозника, као и контрола и надзор граничних прелаза.

- 19) Заједнички центар за полицијску сарадњу између Босне и Херцеговине, Црне Горе и Србије у Требињу наставио је да ради са официрима за везу из Босне и Херцеговине и Црне Горе са циљем унапређења регионалних капацитета за супротстављање прекограничном криминалу и илегалним миграцијама. Споразум са Босном и Херцеговином о затварању алтернативних прелаза преко државне границе још увек није закључен. Потребно је појачати сарадњу са Црном Гором у области управљања границом, између осталог и на пољу идентификације места неовлашћеног преласка државне границе. Србија наставља са активном сарадњом са Фронтексом. У оквиру дијалога о спровођењу протокола о интегрисаном управљању границом (ИБМ), државни органи Републике Србије сарађују у техничким активностима које се односе на успостављање шест сталних ИБМ прелаза са Србијом/Косовом.
- 20) Предстоји успостављање централног кривичног обавештајног система и усаглашених статистичких података. Сарадња између полиције и Посебног тужилаштва за високо-технолошки криминал се побољшава. Јединица за високотехнолошки криминал и даље није довољно кадровски опремљена с обзиром на широк спектар сложених кривичних дела која та јединица треба да истражује. Процес акредитације форензичког института српске полиције завршен је у новембру 2014. године. У српском Националном кримина-

Истраге о трговини људима успешно су окончане у изузетно малом броју случајева, упркос томе што је Србија и земља порекла, транзита и одредишта тих лица и што се суочава са све већим миграционим притиском. Нацрт стратегије за борбу против трговине људима и пратећи акциони план још увек нису усвојени. Тек треба развити свеобухватан и мултидисциплинаран приступ трговини људима који је оријентисан ка жртвама трговине. Иако постоји координатор за оперативну сарадњу у Министарству унутрашњих послова, Србија тек треба да именује националног известиоца за борбу против трговине људима у складу са правним тековинама ЕУ. Центар за заштиту жртава трговине људима треба да ојача своје капацитете.

У погледу прања новца, потребно је ојачати капацитете Србије за вођење сложених финансијских истрага паралелно са кривичним истрагама. Службе за спровођење закона и тужилаштво немају приступ релевантним базама података у складу са правилима о заштити података и међуинституционалном сарадњом.²¹⁾

Правни оквир за полицијску сарадњу треба додатно ускладити са правним тековинама ЕУ. Јавни тужилац руководи и предистражном и истражном фазом поступка. Важно је да се усклади сарадња између тужилаштва и полиције и унапреди праћење учинка кривичног правосуђа. Отуда одређени број недостатака у фази истраге треба решити изменама и допунама Законика о кривичном поступку, а нарочито у делу који се тиче рокова и начина примене посебних истражних мера. Зависност полиције од безбедносних и обавештајних агенција у спровођењу неких посебних истражних радњи у кривичним истрагама и даље представља питање које изазива озбиљну забринутост. Истражна овлашћења граничне полиције и царинских органа и даље су ограничена. Закон о одузимању имовине проистекле из кривичног дела треба ускладити са правним тековинама ЕУ.

листичко-техничком центру отворене су нове лабораторије - за анализу ДНК и хемијску анализу дрога.

21) Дирекција за управљање одузетом имовином нема довољно запослених нити капацитета, укључујући капацитете за складиштење. Канцеларија за одузимање имовине у складу са правним тековинама ЕУ тек треба да се успостави. У циљу ефикаснијег поступања у предметима прања новца и финансијског криминала, потребно је унапредити размену података и проактивну сарадњу између релевантних органа.

Србија је 2015. усвојила Националну стратегију за борбу против прања новца и финансирања тероризма. Стратегија финансијских истрага усвојена је 2015., али нацрт Стратегије за борбу против трговине људима и пратећи Акциони план још увек нису усвојени. Србија нема стратегију за борбу против високотехнолошког криминала и још увек нема развијене капацитете за израду стратешке анализе о стању организованог криминала на њеној територији на основу методологије Европола за израду процене озбиљних опасности од извршења тешких кривичних дела и организованог криминала (80СТЛ). Полицијски рад утемељен на обавештајном раду и заснован на мапирању криминала и систематском коришћењу процена претњи још увек није развијен. Борба против организованог криминала и корупције и даље је од кључне важности за супротстављање продирању криминала у политички, правни и економски систем.

На плану борбе против тероризма, октобра 2015., усвојене су измене и допуне Кривичног законика којима је инкриминисан феномен страних терористичких бораца у складу са Резолуцијом Савета безбедности УН 2178 (2014.).²²⁾ И даље је неопходна јединствена база података на националном нивоу, као и ефикасније процедуре за размену информација и боља међуинституционална оперативна сарадња. Потребно је појачати напоре за идентификацију, спречавање и онемогућавање токова страних терористичких бораца у зоне сукоба попут Ирака и Сирије.

Настављена је добра међународна и регионална сарадња у области *дрога*. Национална стратегија за борбу против дрога и пратећи акциони план су усвојена,²³⁾ али у ње је потребно јасно дефинисати надлежности и овлашћења различитих институција у погледу међуинституционалне сарадње.²⁴⁾ Настављена је

22) У извештајном период (2015), за тероризам је осуђено 21 лице. У јануару је образована координациона група за борбу против тероризма, спречавање радикализације и екстремизма. У марту је усвојен нови Закон о ограничавању располагања имовином у циљу спречавања тероризма.

23) Тужилаштво за организовани криминал је покренуло више истрага за кривично дело неовлашћене производње и стављања у промет опојних дрога и удруживање ради вршења кривичних дела. Национална контакт тачка за сарадњу са Европским центром за праћење дрога и зависности од дрога премештена је из Завода за јавно здравље у Министарство здравља. На интер-ресорном нивоу, постоји Комисија за психоактивне контролисане субстанце и Канцеларија за борбу против дрога, која још увек није оперативна.

24) Систем раног упозоравања још увек није успостављен. Биће потребно да Србија обезбеди одговарајућу кадровску опремљеност и несметану размену података између раз-

регионална и међународна царинска сарадња, између осталог и кроз учешће у заједничким акцијама. Србија треба да обезбеди да IT стратегија Управе царина буде у потпуности усклађена са законодавством ЕУ које регулише коришћење технологије за царинске сврхе. Потребно је проширити истражна овлашћења царинских службеника и њихову способност да размеђују информације са другим службама на граници.

Најважнија активност у циљу потпуног усклађивања са европским нормама и стварања капацитета за примену усклађених прописа представља нови Закон о полицији.²⁵⁾ Суштинске промене се односе на реорганизацију МУП-а, при чему се акценат ставља на каријерно напредовање, тако да ће стручна обука, обрзовање и усавршавање, као и оцењивање службеника бити основни параметар приликом одлучивања о одабиру кадрова и персоналним решењима за одређена радна места. Онемогућено је напредовање искључиво по одлуци непосредно вишег старешине и испуњавањем законских услова у погледу стажа осигурања, већ напредовање подразумева и напредак у знању и вештинама. У праксу полиције се уводе нова средства принуде (електрошокови и распршивачима са наддражајним средствима). Сектор унутрашње контроле добија значајно већа овлашћења и предвиђа се обављање “тестова интегритета” и депоновање имовинских карти руководиоца у Министарству, са могућношћу провере запослених. Предвиђено је раздвајање послова на унутрашње и полицијске, при чему је Дирекција полиције надлежна за обављање полицијских и других послова, док остале послове из делокруга рада Министарства обављају сектори. Предвиђена је подела службеника на полицијске и државне. Дирекцијом полиције руководи директор, кога поставља Влада на 5 година, уз могућност још једног мандата, на предлог министра, али ако нема резултата у раду може бити разрешен по истој процедури. У саставу Дирекције су организационе јединице у седишту - управе,

личитих органа и одељења који су активни у овој области. Недостатак безбедног складишта за одузете дроге и прекурсора пре уништавања и даље је питање које изазива забринутост. Одговарајући поступак за уништавање прекурсора тек треба да се утврди.

- 25) Закон о полицији је усвојен 26. јануара 2016. Радом на Нацрту Закона је руководио g. Amadeo Votkins испред ЕУ, у функцији специјалног саветника министра унутрашњих послова, бивши припадник безбедносних структура В.Британије, са експертима из В. Британије, невладиних организација и самог министарства. Током рада на нацрту закона имао је више саопштења И медијских наступа у 2015. години.

центри, јединице, специјална и посебне јединице полиције, и ван седишта – Полицијска управа за град Београд, подручне полицијске управе и полицијске станице. Од осталих организационих јединица предвиђено је постојање једне Специјалне анитерористичке јединице (САЈ) и посебних - Жандармерије, Хеликоптерске јединице и Јединице за обезбеђење одређених личности и објеката, а у Полицијској бригади за град Београд – Полицијске бригаде.

Стратешки приоритети у раду МУП-а су дефинисани за период 2015-2018. и обухватају: борбу против организованог криминала и корупције; реформу министарства; већу безбедност грађана и рад полиције у заједници; и европске интеграције.²⁶⁾

ОДНОС СРБИЈЕ ПРЕМА АТЛАНТСКИМ БЕЗБЕДНОСИМ ИНТЕГРАЦИЈАМА (НАТО)

Од 2000. године постоји дилема по питању опредељења између самосталног и колективног система безбједности државе, која се креће у простору између самопрокламоване војне неутралности (2007.) и евентуалног прикључења НАТО-у као најмоћнијем војном савезу.²⁷⁾ Однос опште, политичке и стручне јавности по овом питању је различит, противуречан и често врло супротстављен, са разлозима за и против било једног било другог опредељења.²⁸⁾ У сваком случају, војна неутралност не значи и одсуство могућности сарадње са другим безбедносним структурама, о чему сведочи не само сарадња у оквиру програма „Партнерство за мир“, него и бројни билатерални споразуми са разним државама у области одбране и безбедности.

Реформа система одбране и безбедности се, у овом периоду, одвија и под утицајем НАТО-а, што је уочљиво и у фазама реформских процеса: правна реформа и едукација, структурна реформа и професионализација, евроатлантске

26) Видети: www.mup.gov.rs/cms_cir/sadrzaj.nsf/prioriteti (24/01/2016).

27) Видети: *Интеграција Западног Балкана у мрежу глобалне безбедности*, зборник (ур. Драган Р. Симић), Удружење за студије САД у Србији, Београд, 2011, 5. део, стр. 299-324 и 6. део, стр. 325-420.

28) Детаљније: А. Савић, „Serbia and NATO: pro et contra“, у зборнику „Србија – безбедносни и институционални изазови“, Институт за политичке студије, Београд, 2009, стр. 53-62.

одбрамбене интеграције, модернизација и стандардизација. Још пре приступања Србије у НАТО програм „Партнерство за мир“ (ПЗМ),²⁹⁾ започета је трансформација Војске Југославије, а онда и Војске Државне заједнице Србија и Црна Гора на основу сагледавања војних чинилаца међународних односа с једне, као и редефинисања њеног стратешког концепта с друге стране.³⁰⁾

У значајном мери је извршено усвајање нових стандарда у система одбране по узору на НАТО стандарде. На међународном плану, Србија је ратификовала или је потписник великог броја међународних споразума и конвенција о наоружању, контроли наоружања и јачању безбедносних мера који су део позитивног законодавства и заокружују целину извозне контроле. Стриктно поштујући међународне обавезе и доследно спроводећи политику непролиферације, испуњавају се све обавезе према Међународној агенцији за атомску енергију (*IAEA*),³¹⁾ организацији за забрану употребе хемијског оружја (*OPCVV*) и Јединици за подршку примени

29) У периоду 2005-2007. реализован је пројекат у оквиру Поверљивог фонда намењен за уништавање залиха против-пешадијских мина, са финансијским средствима од око 1,7 милиона евра, које је донирало 12 држава. За извршну агенцију у спровођењу пројекта одређена је НАТО Агенција за одржавање и снабдевање (*NATO Maintenance and Supply Agency – NAMASA*). Непосредни извршилац пројекта били су Техничко-ремонтни завод (ТРЗ) из Крагујевца и компанија ”Прва искра” из Барича. Други пројекат – Поверљивачки фонд са циљем подршке при запошљавању припадника Војске Србије који су остали као кадровски вишак у приватном сектору ангажовао је 9,6 милиона евра, а извршна агенција у спровођењу пројекта била је Међународна организација за миграције (*International Organization for Migrations – IOM*). Ова пројекат је настављена 2013. године када је установљен нови Поверљивачки фонд НАТО за уништавање вишкова убојних средстава, као и унапређивање капацитета ТРЗ Крагујевац. Планирана вредност пројекта износи до 7. милиона евра који би се реализовао у две фазе са временским оквиром реализације од четири године. Велика Британија је прихватила улогу водеће државе у пројекту, док је НАТО Агенција за подршку (*NATO Support Agency, NSPA*) извршило тело у његовој имплементацији.

30) Самит НАТО у Риги, 2006. Крајем 2006, Србија је донела Оквирни документ који садржи основна начела ПЗМ, чиме су створени услови за пуноправно учешће РС у раду Евроатлантског партнерског савјета, комитета и радних тијела НАТО отворених за партнере, у складу са израженим интересом Србије (у области саобраћаја, науке, енергетике, управљања кризама, ванредних ситуација и др.). Исте године у Београду је, при Министарству одбране, отворена НАТО Војна канцеларија за везу (*MLO - Military Liaison Office*), за коју је одговорна Команда здружених снага НАТО у Напуљу (Италија). Презентациони документ програма ПЗМ је донет 2007, чиме је започет процес формализације статуса Србије у овом програму. Од 2009. је установљена и Мисија РС при НАТО-у Бриселу, а од 27. септембра 2010. и Војно представништво у Мисији са основним задатком да представља МО и ВС у седишту НАТО-а у Бриселу. (www.mod.gov.rs/sadrzaj.php?id_sadrzaja=4358_24/01/2016).

31) У оквиру Програма нуклеарне декомисије (ВИНД) реализован је трансфер обогаћеног и истрошеног уранијума из Института у Винчи код Београда у земљу порекла-Руску федерацију (2002. и 2010. године).

Конвенције о забрани биолошког и токсичног оружја (*BVVC*). Такође, у току су бројне процедуре у којима Србија настоји да приступи и пружи допринос међународним контролним режимима за извоз наоружања и робе двоструке намене (Васенарски аранжман, Аустралијска група, Група нуклеарних снабдевача, Режим контроле ракетне технологије, Споразум о подрегионалној контроли наоружања и др.).

Усвајањем Закона о одбрани, Закона о Војсци Србије и Закона о основама система уређења служби безбедности Републике Србије (2007.), створен је неопходан правни оквир за реформу система одбране и успостављање демократске и цивилне контроле над војском.³²⁾ На тај начин, успостављен је одговарајући законодавни оквир за пуну институционализацију и одговорност у извршавању послова одбране. Истовремено, у правној области се спроводе активности на усаглашавању прописа из области одбране са прописима Европске уније.

Током реформе система одбране, континуирано се спроводе промене организационе структуре Министарства одбране и Војске Србије, како би се обезбедила усклађеност са стандардима и организационим решењима која омогућавају оптималан одговор на изазове, ризике и претње. Значајне активности су предузете 2010. године (одлука Народне скупштине о обустави обавезе служења војног рока, објављена је Бела књига одбране у којој су на транспарентан начин представљена основна опредељења политике одбране и стратешки правци реформе система одбране, Дугорочни план развоја система одбране до 2020. године, Управа за ванредне ситуације је измештена у Министарство унутрашњих послова, именован је генерални инспектор служби и др.), а посебну пажњу заслужује нова организациона структура Војске. Њу чине три команде потчињене начелнику Генералштаба: Команда Копнене војске, Команда ваздухопловства и противваздухопловне одбране и Команда за обуку.

Копнена војска је најмасовнији и најстарији вид војске, са седиштем Команде у Нишу. Њена организација, састав, оружје

32) У 2009. години у којој је донета Стратегија националне безбедности и Стратегија одбране Републике Србије, поред Закона о изменама и допунама Закона о одбрани и Закона о изменама и допунама Закона о војсци Србије, усвојени су следећи закони: Закон о употреби Војске Србије и других снага одбране у мултинационалним операцијама ван граница РС; Закон о Војно-безбедносној и Војно-обавештајној агенцији, Закон о цивилној служби и Закон о војној, радној и материјалној обавези.

и опрема прилагођени су додељеним мисијама и задацима Војске Србије, пре свега за дејства на копну. Основни задаци су: одвраћање од оружаног угрожавања, одбрана територије, обезбеђење услова за мобилизацију и развој Војске и других органа и организација система одбране, учешће у мировним операцијама и међународној војној сарадњи и подршка цивилним властима у супротстављању невојним изазовима, ризицима и претњама безбедности.

Ратно ваздухопловство и противваздухопловна одбрана (РВ и ПВО), са седиштем у Земуну, јесте вид Војске Србије који обједињава родове и службе чији су организација, састав, оружје и опрема прилагођени за извођење борбених дејстава по циљевима у ваздушном простору и на земљи. Основни задаци су: контрола ваздушног простора, одвраћање од агресије ваздухопловних снага и спречавање изненађења, противваздухопловна одбрана територије и снага Војске, ваздухопловна ватрена подршка, извиђање из ваздушног простора, превозење ваздушним путем, учешће у пружању помоћи становништву у случају природних непогода и катастрофа и учешће у мировним операцијама и међународној војној сарадњи.

Команда за обуку формирана је 2007. од делова јединица Оперативних снага, Копнених снага и Ваздухопловства и ПВО. Тиме је извршено обједињавање седам територијалних центара за основну обуку и пет центара за стручно-специјалистичку обуку видова, родова и служби (КоВ, ВиПВО, АВНО, логистике, везе и информатике). Данас се у саставу Команде за обуку, поред центара за обуку, налазе и команде за развој територијалних бригада, полигони за обуку и стрелишта. Команда за обуку је смештена у Београду, а центри за обуку и команде за развој територијалних бригада налазе се у Сомбору, Панчеву, Јакову, Ваљеву, Зајечару, Крушевцу, Лесковцу, Пожаревцу, Батајници и Горњем Милановцу.

Према новој организацији, видови Војске Србије су Копнена војска и Ратно ваздухопловство и противваздухопловна одбрана. Родови су: пешадија, оклопне јединице, артиљерија, инжињерија, артиљеријско-ракетне јединице за противваздухопловна дејства, авијација, речне јединице и јединице за електронска дејства. Службе у Војсци Србије деле се на опште и логистичке. У опште службе спадају: кадровска,

телекомуникације, обавештајна, безбедносна, информатичка, атомско-биолошко-хемијска, ваздушно осматрање и јављање, геодетска, правна, финансијска и метеоролошка и навигацијска служба. Логистичке службе су: техничка, интендантска, санитетска, саобраћајна, ветеринарска и грађевинска служба. У односу на ранију организацију Војске, статус рода изгубили су веза, АБХО и ВОЈ, који су постали службе, а постојећим службама придодате су обавештајна, безбедносна и метеоролошка и навигацијска служба.

Напоре усмерене ка развоју интероперабилности и способности снага за учешће у мултинационалним операцијама, укључујући и оне које предводи НАТО, реализује се применом механизма Партнерства за мир (*PfP*), као што су: Радни план евроатлантског партнерства, Индивидуални програм партнерства и сарадње ПзМ (*IPCP*), Процес планирања и прегледа (*PARP*), Концепт оперативних способности (*OCC*), Програм унапређења образовања и обуке (*TEEP*) и др. У оквиру спровођења активности из Акционих планова имплементације циљева партнерства Србија је зацртала циљ приступања НАТО организацији за одржавање и снабдевање (*HAMCO*), посебно програму стратегијског транспорта (*SALIS*), Мултинационалном логистичком координационом центру (*MLCC*) и Европском координационом центру за кретање (*MCCE*) и Атинском координационом мултинационалном центру за стратегијско кретање.

Усаглашавање и дефинисање сарадње у различитим областима врши се током припреме Индивидуалног плана партнерства и сарадње (*Individual Partnership and Cooperation Programme – IPCP*), чију основу чини Мени партнерске сарадње (*Partnership Cooperation Menu - PCM*), који садржи листу око 1.500 активности, од чега Министарство одбране и Војска Србије сваке године за свој индивидуални план бира око 150-160 активности. Ангажовање Србије у Индивидуалном програму партнерства и сарадње се не коси са проглашеном војном неутралношћу и одвија се на сличан начин као и у сарадњи НАТО-а са Аустријом и Швајцарском. Један од програма, који је настао из првобитне Иницијативе у оквиру Акционог плана партнерства за изградњу институција одбране (*The Partnership Action Plan on Defence Institution Bulding - PAP-DIB*), сада под називом Програм за изградњу интегритета

(*Building Integrity Programme - BIP*) је, такође, укључио Министарство одбране Србије (2011.) која у њему учествује кроз Процес сарадње министара одбране Југоисточне Европе (*SEDM*). Овај програм, који је усмерен ка проблематици управљања финансијским средствима, материјалним и људским ресурсима, довео је до већем броја међународних тематских радионица, Министарство одбране било је домаћин две међународне тематске радионице одржане у Београду „Интегритет у буџетирању и финансирању одбране”, јуна 2013. године и „Интегритет у ангажовању спољних ресурса и јавно-приватним партнерствима”, јуна 2014. године.

Специфични облици сарадње Републике Србије са НАТО се одвијају и преко Групе Србија-НАТО за реформу одбране, која је обновљена крајем 2006. као наставак ранијег (2005.) заједничког тела Министарства одбране тадашње Србије и Црне Горе - Групе за реформу одбране (*Defence Reform Group, DRG*), са циљевима подршке институционалној сарадњи Србије и НАТО у процесу реформе система одбране, достизање циљева партнерства Процеса планирања и прегледа, ангажовању у Концепту оперативних способности, израда пројеката за решавање специфичних проблема реформе, као и унапређење координације и ефикасности билатералне војне сарадње са НАТО и ЕУ. Војска Србије је, такође, изградила и специфичан механизам сарадње са НАТО – партнерством на терену (*KFOR*) са заједничким задатком изградње мира и безбедности у зонама одговорности, са обе стране административне линије. Програм за унапређење образовања у области одбране (*Defence Education Enhancement Programme – DEEP*), покренута од стране Конзорцијума војних академија и безбедносних института ПЗМ, чије седиште се налази у „Дорц Маршал европском центру за безбедносне студије“ у Гармишпартенкирхену (СР Немачка), започео је 2007. године, са циљем да одговори на изазове изградње капацитета партнерских држава у области војног образовања и тренутно се спроводи у 12 земаља, међу којима је и Србија. Од 2014. је покренута реформа наставних планова и програма на свим нивоима студија у српским војно-образовним установама, коју карактерише и усвајање европских и НАТО стандарда у области професионалног војног образовања.

Приступање Програму „Партнерство за мир“ омогућило је приступ бројним комитетима и радним групама НАТО

отвореним за партнере, као форумима за разматрање актуелних питања од значаја за партнерску сарадњу и безбедност евроатлантског региона. Представници Министарства одбране и Војске Србије високог нивоа активно учествују у раду Војног комитета (*EAPMC*), Политичког партнерског комитета (*PPS*), Конференције националних директора за наоружање (*CNAD*), Комитета за кодификацију (*AC/135*), Комитета начелника војномедицинских служби НАТО (*COMEDS*), Комитета за стандардизацију (*CS*) и Одбора за консултације, командовање и контролу (*NCZB*). Поред наведеног, српски представници учествују у раду бројних радних група на експертском нивоу, од којих се као најзначајније могу издвојити Радна група Војног комитета за сарадњу (*MCWG/COOP+PfP*), Радна група за кретање и транспорт (*AC/305 M&TG*), Радна група за медицинско збрињавање (*MHC VVG*) и панели који се организују под окруљем НАТО агенције за истраживање и технологију. Учешћем у раду наведених радних тела, обезбеђују се услови за изградњу оперативних способности Војске Србије, достизање интероперабилности оружаних снага и подршку реформи система одбране.

У погледу неширења наоружања Србија је, октобра 2015, ратификовала Споразум УН о трговини наоружањем и донела нови закон о трговини наоружањем и војном опремом. Пријава Србије за приступање Васенарском споразуму о контроли извоза конвенционалног наоружања и робе и технологија дво-струке намене поднета 2008. године још увек није решена. Још увек се чека на ратификацију Додатног протокола уз Споразум о неширењу нуклеарног наоружања.

Србија је наставила да активно учествује у сарадњи са међународним организацијама. Она је у током 2015. преузела председавање Организацијом за безбедност и сарадњу у Европи (ОЕБС). Такође, интензивирала је своју сарадњу са НАТО-ом усвајањем Индивидуалног акционог плана партнерства (*Individual Partnership Action Plan, IPAP*) чиме је, последњих година, та сарадња практично и отпочела.³³⁾

33) Влада Републике Србије је 24. фебруара 2011. донела Закључак о покретању процедуре за израду *IPAP*, а Писмо о намери приступања *IPAP*, Министарство спољних послова упутило је НАТО у марту 2011. године. Презентациони документ *IPAP* између Републике Србије и Организације северноатлантског споразума усвојила је Влада 14. јула 2011. године, а интер-ресорна делегација Републике Србије је 25. новембра 2011. представила документ у Бриселу. Након усаглашавања текстуалног и табеларног дела *IPAP* између

Србија је наставила да учествује у цивилним и војним мисијама за управљање кризама у оквиру заједничке безбедносне и одбрамбене политике ЕУ, посебно *EU NAVFOR ATALANTA*, *EUTM SOMALIA*, *EUTM MALI* и *EUFOR RCA*. Народна скупштина је, јуна 2015, одобрила учешће Србије у операцији *EUMAM RCA*. Поред тога, Србија је учествовала у операцијама УН, посебно *UNIFIL*, *UNOCI*, *MONUSCO*, *UNFICYP*, *UNMIL*, *UNTSO*, *MINUSCO*. Такође је одобрила учешће Србије у следећим операцијама УН за 2015. годину: *MINURSO*, *MINUSMA*, *UNMOGIP*, *UNMISS*, *UNAMIP*, *UNISTA*, *UNDOF*, *MINUSTAH*.

У области одбране, настављени су контакти са Русијом на високом нивоу. Ваздухопловне снаге Србије и Русије одржале су заједничке војне вежбе 2014., а заједно са снагама Белорусије у септембру 2015. године. Ове активности нису промениле политичку оријентацију Србије, која је наставила да подржава територијални интегритет и суверенитет Украјине, укључујући Крим.

Однос Србије према НАТО-у периоду након 2000. показује да се, упркос њеној самопрокламованој војној неутралности, бројне активности у оквиру реформе система одбране одвијају према НАТО стандардима. У оквиру програма „Партнерство за мир“ Србија остварује војну сарадњу са државама НАТО-а, и посебно са САД, а интензитет војне сарадње (нпр. СОФА споразум, споразум о размени обавештајних података са НАТО-ом, војне вежбе и са армијама НАТО-а и са Националном гардом Охаја, за сваки извоз производа војне индустрије тражи се дозвола од САД и др.) у неким случајевима превазилази ниво међународне сарадње многих држава чланица НАТО-а и, чак, оставља утисак о Србији као једној од дисциплинованих чланица Алијансе. Последњих година, упркос једносмерном кретању ка Западу, Србија покушава да, на бази војне неутралности, успостави неку врсту војно-политичке равнотеже, развијајући и војну сарадњу са традиционалним савезником Русијом.

Републике Србије и Организације северноатлантског споразума, Влада Републике Србије је 20. децембра 2014. усвојила предметни документ, док је на Северноатлантском савету усвојен 15. јануара 2015. године.

ЛИТЕРАТУРА

- Бајагић, М., *Шпијунажа у XXI веку – Савремени обавештајно-безбедносни системи*, Book Marso, Београд, 2008.
- Born H., Leigh, I., *Making Intelligence Accountable: Legal Standards and Best Practice for Oversight of Intelligence Agencies*, DCAF, University of Durham, Parliament of Norway, 2005.
- Интеграција Западног Балкана у мрежу глобалне безбедности*, зборник (ур. Драган Р. Симић), Удружење за студије САД у Србији, Београд, 2011.
- Контекст анализа реформе сектора безбедности у Србији 1989-2009*, Београдски центар за безбедносну политику, Београд, 2011.
- Лазић, Р., *Контрола служби безбедности у Србији*, Академија за националну безбедност, Службени гласник, Београд, 2014.
- Радни документ Европске комисије: Република Србија 2015. Извештај о напретку – Саопштење Комисије упућено Европском Парламенту, Савету, Европском економском и социјалном комитету и Комитету региона - Стратегија проширења ЕУ; доступно на www.seio.gov.rs/upload/d (24/01/2016).
- Савић, А., „НАТО у Србији – Србија без НАТО-а“, у зборнику *Србија и НАТО – за и против*, АДБ, Београд, 2010.
- Savić, A., „Serbia and NATO: pro et contra“, у зборнику „Србија – безбедносни и институционални изазови“, Институт за политичке студије, Београд, 2009.
- Савић, А., Делић, М., Бајагић, М., *Безбедност света - од тајности до јавности*, Институт безбедности, Полицијска академија, ВШУП, Београд, 2002.
- Савић, А., Машуловић, И., *Системи националне безбедности*, ФПМ Бар, 2010.

Andreja Savic, Nenad Djordjevic

EURO-ATLANTIC SECURITY DIMENSION OF SERBIA**Resume**

In this paper the Euro-Atlantic security dimension in the example of case study of the Republic of Serbia has been studied. In addition to the introductory part which gives a brief overview of the security sector transformation after the 2000s, the emphasis was placed on the current status and achievements of the security policy of the state and the national security system of Serbia towards both poles of Euro-Atlantic security integration (EU and NATO). In this context, we have considered the relationship of Serbia towards European security integration, both in the field of common foreign and security policy, as well as in the field of internal security of

the Union. The relationship of the state with respect to The North Atlantic Alliance shows significant changes over the past 15 years, which range within the declared military neutrality since 2007.

Key words: *Euro-Atlantic security integration, NATO, EU, national security strategy, military neutrality*

* Овај рад је примљен 22. септембра 2016. године, а прихваћен за штампу на састанку редакције, 1. новембра 2016.